

10.9.2021

Sosiaali- ja terveysministeriölle**Asia: hallituksen esitysluonnos Suomeen saapuvilta henkilöiltä vaadittavista koronatodistuksista ja testeistä**

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:ltä (*jäljempänä MaRa*) lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta, jossa Suomeen saapuvilta henkilöiltä edellytettäviä koronatodistuksia – testejä koskevia säännöksiä voimassaoloaikaan jatkettaisiin 31.12.2021 asti. MaRa lausuu asiasta seuraavaa:

1. Matkailun pikainen avaaminen Suomeen on välttämätöntä matkailu- ja ravintola-alan ahdingon helpottamiseksi ja työpaikkojen pelastamiseksi

Ulkomaalaisten matkailijoiden osuus matkailun kokonaiskulutuksesta Suomessa oli noin 33 prosenttia eli 5,3 miljardia euroa vuonna 2019 (Tilastokeskus 6.9.2021). Ulkomaalaisten Suomeen tuoma vientitulo on kasvanut nopeasti ennen koronaepidemiaa ja sillä on erinomaiset mahdollisuudet kasvaa, kun korona hellittää otettaan. Matkailun osuus Suomen kokonaisviennistä vuonna 2019 oli ennakkotiedon mukaan 5,5 prosenttia ja palveluviennistä noin 16,5 prosenttia. Matkailu on palveluviennin kolmanneksi suurin toimiala. Matkailu- ja ravintola-alan yritysten elpyminen koronakriisistä edellyttää, että kansainväliset matkailijat saadaan palaamaan Suomeen mahdollisimman nopeasti.

Ulkomailta Suomeen suuntautuva matkailu pysähtyi täydellisesti maaliskuun loppupuolella 2020. Se katkaisi äkisti hyvin sujuneen talvikauden juuri parhaan sesongin kynnyksellä. Talvimatkailussa on paljon yrityksiä, joiden asiakkaina on yksinomaan ulkomaalaisia asiakkaita tai enemmistö asiakkaita on ulkomaalaisia. Tällaisia yrityksiä ovat erityisesti hotellit ja ohjelmopalvelualan yritykset. Monessa Pohjois-Suomen matkailukeskuksissa ulkomaalaiset ovat kotimaisia asiakkaita suurempi asiakasryhmä.

Ulkomailta Suomeen suuntautuva vapaa-ajan matkailu ja liikematkailu olivat pysähdyksissä myös koko loppuvuoden 2020. Suurimpia menettäjiä olivat hotellit, ohjelmopalvelualan yritykset, kongressit ja ulkomaalaisten suosimat kalliimman hintatason ravintolat. Suurimpia alueellisia menettäjiä olivat Uusimaa, Pohjois-Suomi ja Itärajalla olevat alueet, joihin venäläisten matkailun loppuminen jätti syvän loven.

Matkailu- ja ravintola-alan tilanne on jatkunut vuoden 2021 aikana edelleen erittäin vaikeana johtuen koronavirustilanteen aiheuttamasta epävarmuudesta. Rajoitusten lieveneminen ja lämpimät kesäsäät toivat osalle alan yrityksistä tilapäistä helpotusta. Silti kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla majoitus- ja ravitsemistoiminnan liikevaihto laski kolmanneksella vuoden 2019 vastaavasta ajankohdasta, mikä tarkoittaa euromääräisesti noin 1,2 mrd. euron pudotusta liikevaihdossa. Koronatilanteen heikkeneminen kesän puolivälin jälkeen vaikeutti yritysten tilannetta ja elokuun alussa oltiin jälleen kiristyvien

ravintolarajoitusten tilanteessa. Siten toimialamme yritykset ovat erittäin velkaisia ja työntekijöiden asema on tukala.

Matkailun kokonaiskysyntä oli Suomessa usean vuoden ajan erinomaisessa nousukiidossa sekä ulkomaisen että kotimaisen matkailun kasvaessa. Suomen matkailun kokonaiskysynnän arvo oli ennakoarvion mukaan vuonna 2019 noin 16,3 mrd. euroa. Vuonna 2021 olisi päädytty 17 mrd. euroon ilman kysynnän lamaanuttanutta pandemiaa. Matkailu elpymisen skenaariomallin (TEM 6.9.2021) mukaan matkailun kokonaiskysynnän arvo oli vuonna 2020 noin 9,4 mrd. euroa ja vuonna 2021 jäädään 10–11 miljardiin. Siten Suomen matkailun kokonaiskysyntä supistuu 12–13 mrd. euroa vuosina 2020 ja 2021 verrattuna vuoteen 2019.

Koronatodistuen ja -testien vaatiminen matkailijoilta 15.10.2021 jälkeen estää matkailun elpymisen Suomeen. Vain ne matkailijat, joilla on täysi rokotussarja, voivat saapua Suomeen ilman koronatestejä. Vielä pitkän aikaa merkittävä osa Suomelle tärkeiden kohteiden rokotuksen saaneista matkailijoista on saanut vasta yhden rokotuksen. Yli 16 -vuotiaista nuorista vasta pieni osa on saanut edes yhden rokotuksen.

Uudenmaan osuus matkailutulosta on 8,2 miljardia. Matkailutoimialoilla työskentelee 154 000 työllistä ja niistä Uudellamaalla 39 prosenttia. Uusimaa on riippuvainen ulkomaisista matkailijoista, sillä vuonna 2019 ulkomaisen matkailukysynnän arvo Uudellamaalla oli 3,3 mrd. euroa. Ulkomaisten matkailijoiden vähyys maaliskuusta 2020 alkaen on aiheuttanut merkittäviä taloudellisia tappioita Uudellamaalla toimiville matkailu- ja ravintola-alan yrityksille ja suurelle joukolle niiden työntekijöitä, jotka ovat jääneet työttömäksi.

Ulkomaisten matkanjärjestäjien kautta Suomeen tulevat matkailijat ovat erittäin tärkeä matkailijaryhmä myös Pohjois-Suomen matkailulle. Lapin osuus matkailutulosta on reilu 1.1 miljardia. Tällä hetkellä isot kansainväliset matkajärjestäjät tekevät päätöksiä tekevätkö ne sopimuksia matkojen järjestämisestä Suomeen jouluksi. Mikäli Pohjois-Suomi menettää joulukauden jo toistamiseen, seuraa siitä pysyviä työpaikkojen ja verotulojen menetyksiä sillä yritysten rahoitus ei kestä enää toista huippusesongin menettämistä. Esimerkiksi Lapissa kansainvälisestä matkustuksesta tulonsa saavien yritysten liikevaihdosta on poistunut jopa 90 % ja tilanne on jatkunut jo 18 kuukautta. Suomen asettamat kireät matkustusrajoitukset, kuten täyden rokotussarjan vaatiminen hyväksyttävänä koronatodistuksena, asettavat Suomen heikompaan asemaan kilpailijamaihin verrattuna. Jos matkustusrajoituksia koskeva sääntely on voimassa vuoden loppuun asti, Suomi menettää merkittävän määrän ulkomaisia matkailijoita mistä seuraa työpaikkojen ja verotulojen menetyksiä.

Finnair on vuosikymmenten aikana rakentanut Suomeen ulkomaanreittiverkoston, joka on merkittävästi parempi kuin monessa muussa vastaavankokoisessa maassa. Vaikka Suomi on syrjäinen EU – maa, Suomeen on erinomaiset lentoyhteydet ja Suomi on helposti kansainvälisten matkailijoiden saavutettavissa. Suomen hyvä kansainvälinen saavutettavuus perustuu Finnairin Aasia - strategian onnistumiseen. Suomen matkustusrajoitusten purkamisen aikataulusta riippuu myös se, saadaanko Finnairille ja Suomen kansainväliselle saavutettavuudelle elintärkeät lentoreitit Helsingin ja Aasian välillä pysymään Suomessa vai siirtyvätkö ne kilpaileviin Euroopan kaupunkeihin. Ne tukevat myös

kotimaan lentoverkoston säilymistä, mikä on välttämätön edellytys ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun kasvulle.

Suomessa saavutetaan lokakuussa 2021 niin suuri rokotekattavuus, että matkustusrajoitusten jatkamista vuoden 2021 loppuun saakka ei voida pitää enää välttämättömänä. Matkustusrajoituksia koskevien säännösten jatkaminen olisi vahingollista matkailualan yrityksille, Finnairille ja niiden työntekijöille ja valtiolle verotulojen saajana.

2. Matkustusrajoituksia ei voida jatkaa 15.10.2021 jälkeen

Suomeen ulkomailta saapuviin henkilöihin kohdistettavat koronatodistus ja –testivaatimukset ovat matkustusrajoituksia ja loukkaavat myös EU:n perusvapauksiin kuuluvaa liikkumisvapautta.

Henkilöiden vapaa liikkuvuus on yksi neljästä Euroopan unionin perusvapaudesta. Unionin kansalaisten vapaan liikkuvuuden oikeusperustana on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 3 artiklan 2 kohta, EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEUT) 21 artikla ja sen IV ja V osastot sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 45 artikla. Jäsenvaltiot voivat rajoittaa henkilöiden vapaata liikkuvuutta kansanterveyden suojelun perusteella (SEUT 168 artiklan 7 kohta). Myös Euroopan sosiaalisen peruskirjan (44/1991) 11 artiklassa edellytetään tartuntatautien leviämisen ehkäisemistä. Kuitenkin rajoituksia hyväksyttäessä ja sovellettaessa on noudatettava EU:n oikeuden periaatteita, erityisesti suhteellisuus- ja syrjimättömyysperiaatetta sekä rajoitusten on oltava ehdottoman välttämättömiä tavoitteen eli kansanterveyden suojelemiseksi.

Hallitus esitti kesäkuussa 2021 eduskunnalle (HE 15/201), että matkustusrajoituksia koskevat säännökset olisivat voimassa vuoden 2021 loppuun saakka. Perustuslakivaliokunta katsoi, että hallituksen esityksessä ja muutoin valiokunnan saamassa selvityksessä esitettyjen, esimerkiksi ennakoitua rokotuskattavuutta Suomessa koskevien tietojen valossa perustuslakivaliokunta ei ole nyt voinut vakuuttua sääntelyn välttämättömyydestä vuoden 2021 loppuun asti.

Rokotukset ovat Suomessa edenneet nopeasti. Riskiryhmät ja iäkkäät ovat saaneet täyden rokotussuojan. Yli 12 vuotta täyttäneestä väestöstä 82,4 prosenttia on saanut ensimmäisen rokoteannoksen, ja 61,3 prosenttia toisen annoksen.¹

Valtioneuvoston 9.9.2021 hyväksymässä hybridistrategiassa todetaan, että kun rokotusten kohdeväestön vähintään 80 % rokotuskattavuus saavutetaan tai kaikilla halukkailla kohdeväestöön kuuluvilla on ollut mahdollisuus saada kaksi rokotetta, valtakunnallisista rajoituksista ja kattavista suosituksista luovutaan. Strategiassa todetaan sivulla neljä, että rokotuskattavuuden kasvun myötä vakavalle tautimuodolle riskissä olevat henkilöt on lisäaivan suojattu, ja tartuntojen hallitsemattoman väestöleviämisen ja sairaalahoidon kuormittumisen riski on olennaisesti pienentynyt.

Hybridistrategian sivulla 5 on todettu, että elo-syyskuun vaihteessa on arvioitu, että 12 vuotta täyttäneen kohdeväestön 80 % rokotuskattavuus voidaan saavuttaa lokakuun puo-

¹ https://thl.fi/fi/-/koronaepidemia-hidas-supistuminen-jatkaa-taysi-rokotussarja-suojaa-hyvin-tartunnalta?redirect=%2Ffi%2Fweb%2Finfektioaudit-ja-rokotukset%2Fajankohtaista%2Fajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19%3Fgclid%3DEAlaIQobChMI-ZnU4vTx8gIVyu3tCh1zxAY9EAAAYASAAEgIfZfD_BwE

leenväliin mennessä. Sivulla 7 todetaan, että terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arvion mukaan koko kohdeväestön 80 % rokotuskattavuuteen tarvittavat rokotteet, 12-15 -vuotiaat mukaan lukien, on saatu Suomeen syyskuun puolessa välissä ja 85 % kattavuuteen tarvittavat rokotteet syyskuun loppuun mennessä.

Suomeen toimitettujen rokotteiden määrä on niin suuri, että 80 % rokotuskattavuus saavutetaan lokakuun 2021 aikana tai vähintään kaikilla halukkailla on ollut mahdollisuus saada rokotus. MaRa katsoo, että koronatodistusten tai – testien vaatiminen Suomeen saapuvilta matkustajilta ei ole enää välttämätöntä, koska rokotukset suojaavat väestöä vakavilta tautimuodoilta ja kuolemilta. Se, että osa ihmisistä ei ilman lääketieteellistä syytä halua ottaa rokotusta, ei ole peruste jatkaa matkustusrajoituksia.

Kansainvälisen matkustuksen lisääntyessä esimerkiksi Helsinki-Vantaan lentoasemalla on mahdoton tarkistaa todistuksia kaikilta matkustajilta ilman merkittäviä lisäresursseja ja maahantulon ruuhkautumista. Todistusten tarkistamisvelvollisuus matkustuksen sesonkiaikaan johtaisi kaaokseen pienemmillä kentillä. Esimerkiksi Lapin maakuntakentille arvioidaan saapuvan joulukuun kiireisimpinä päivinä yli 4000 matkustajaa per kenttä noin neljän tunnin sisällä. Koronatodistusten tarkistaminen ja testien tekeminen kentillä olisi hyvin vaikea organisoida ja se kuormittaisi merkittävästi terveydenhuollon henkilökuntaa ja heitä avustavia viranomaisia.

MaRa pitää perusteltuna, että 15.10 jälkeen terveysturvallisuustoimia rajoilla voidaan EU:n hätäjarrumekanismin mukaisesti kohdistaa tummanpunaisista maista eli erityisen riskialttiista maista saapuviin matkailijoihin ja Suomen kansalaisiin, jotka palaavat näistä maista (esimerkiksi Venäjä). Kun terveysturvallisuustoimia kohdistetaan vain erityisen riskialttiista maista saapuviin henkilöihin, maahantulo ei myöskään ruuhkaudu lentokentillä. Kohdistetut terveystarkastukset erityisen riskialttiista maista saapuviin matkustajiin on mahdollista tehdä tartuntatautilain 16 §:n nojalla.

Tartuntatautilain 16.1 §: Aluehallintovirasto voi päättää, että 14 ja 15 §:n mukaiseen terveystarkastukseen osallistuminen on pakollista, jos se on yleisvaarallisen tartuntataudin tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi välttämätöntä. Päätös voi kohdistua yksittäiseen tai useaan henkilöön.

MaRa toteaa, että suurimman riskin koronaviruksen leviämisessä ulkomailta Suomeen aiheuttaa erityisesti pahoille epidemia-alueille matkustavat suomalaiset ja sieltä esimerkiksi rakennustyömaille tulevat ulkomaiset työntekijät. Tästä saatiin ikävä esimerkki 22.6, kun Pietarista palaavat suomalaiset jalkapallomaajoukkueen kannattajat toivat del-tavariantin Suomeen. Osa faneista vähät välitti testaamisesta ja karanteeneista. Myös Kymsote epäonnistui pahasti rajan terveysturvallisuustoimissa.

MaRa katsoo edellä todetun perusteella, että matkustusrajoitusten koskevien säännösten voimassaolon jatkamiselle 15.10.2021 jälkeen ei ole perusteita. Matkustusrajoitusten jatkaminen olisi vahingollista matkailualan yrityksille, Finnairille ja niiden työntekijöille ja valtiolle verotulojen saajana.

Lisätietoja antaa lakimies Kai Massa, kai.massa@mara.fi, 09-6220 2047

Kunnioitavasti,

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Timo Lappi
toimitusjohtaja

Veli-Matti Aittoniemi
varatoimitusjohtaja

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelualojen elinkeino- ja työmarkkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä, viikko-osakeyrityksiä, leirintäalueita, kongressi- ja tapahtumatoimialan yrityksiä, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittiöitä, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konserttitahtumia, ohjelmapalveluyrityksiä, luontomatkailuyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluita tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 2 800 jäsentä, joilla on 7 700 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 70 000 henkilöä.